

גיליון מס' 656 פרשת נצבים וילך
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – ראש השנה שחל בשבת (ח"ב)

שינה ביום ברה"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, במה שהביאו הפוסקים מהאריז"ל, במש"כ בירושלמי מאן דדמיך בריש שתא דמיך כולא שתא, דאחר חצות ברה"ה יכול לילך לישון כי כבר נתעורר המלאך ע"י תפילות ותקיעות, האם ברה"ה שחל בשבת שאין תקיעות ג"כ אפשר לישון אחר חצות, האם סגי בתפילות גם ללא תקיעות, והשיב רבינו, זכרון תרועה כתקיעה (דעת נוטה ר"ה סי' תרנ"ג, וכמש"כ בשעה"צ סי' תקפ"א סק"ג בהא דאין לתקוע גם בער"ה שחל בשבת, דכיון שאומרים תרועה הוא כמו תקיעה). ונשאל רבינו האם יש להתיר ברה"ה שחל בשבת גם קודם לכן מטעם דשינה בשבת תענוג, כמבואר ברמ"א (סי' ר"צ ס"א), והשיב רבינו אין נפק"מ בין שבת לחול. (ולכא"ה הטעם דלא מצינו ברמ"א שם כן רק על שינת צהרים וזה כבר אחר חצות).

שיר של יום ברה"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, במעשה רב הלכות ראש חודש (אות ק"ח) מובא מהגר"א, בענין שיר של יום כלל זה נקוט בידך. א"א שני מזמורים ביום אחד. ושל ר"ח דוחה את כלם אפילו של שבת ושיר של שבת דוחה של יום טוב וחובה"מ וחנוכה, ונשאל רבינו זצ"ל, איך יש לנהוג ברה"ה שחל בשבת, האם הוא כשאר יו"ט ששבת דוחה אותם, או דכיון דהוא גם ר"ח, השיר שלו הרנינו לאלקים עוזינו (ממור פ"א) ודוחה של שבת, והשיב רבינו, בלוח של הגרי"מ פסק ממור פ"א, (דעת נוטה ר"ה סי' תרכ"ו, ועי' ארחות רבינו ח"ב עמוד ר"כ שהביא מרבינו שאצל מרן החזו"א ומרן הקה"י זצ"ל אמרו למנצח של הגיתית, וכן עי' בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' כ"ה דר"ח דוחה של שבת וכן של ר"ח דוחה של שבת, וכ"כ המנ"ח מצוה שיי"ב לענין שיר של מקדש).

למה אי"צ לפרסם שהוא ר"ח

יש מחלוקת בענין שיש של יום ברה"ה להנוהגים כהגר"א, איזה מזמור אומרים ברה"ה שחל בשבת, האם אומרים מזמור שיר של יום השבת, או למנצח על הגיתית, ולכא"ה כיון דשיר של ר"ח דוחה של שבת כדי לפרסם שהוא ר"ח, הכא נמי נימא ברה"ה שחל בשבת, והשיב רבינו, יתכן דר"ה שהוא יו"ט אי"צ לפרסם, (דעת נוטה ר"ה סי' תרכ"ו, ועי' משנ"ב סי' תי"ז סק"א שאין מברכין החדש בתשרי דכ' בכסה ליום חגינו, ועי' בלבוש סי' תקפ"א ס"א שלכן א"א ר"ח בקרבנות ובתפילה).

אמירת תפילת היה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל ע"י הקהל
נהגו רבים שבסיום פיוט היה עם פפיות שלוחי עמך בית ישראל, מצטרפים כל הציבור לומר שלא יכלו בלשונם כו', ונשאל רבינו דלגבי הציבור היה הפסק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, וכתב רבינו דהמנהג הזה תמוה, וגם אם אין בזה הפסק, וכן כשחל ר"ה בשבת ואין הפסק, מ"מ נתייחד כתפילה לש"צ ולא לציבור, (דעת נוטה דיני ר"ה סי' תרכ"ו, ולא היה ניח"ל מה שהונהג כן גם בבית מדרשו ואמר שהש"ץ הביא עמו זה מירושלים והזכיר כמה הנהגות שנכנסו בבית מדרשו של החזו"א שלא לפי רצונו רק שלא היה מוחה, וחושבים שזה מנהג של החזו"א, כמו אמירת מגן אבות ע"י הקהל ואנשים זמירות שהיה זה רצון א' המתפללים ולא מיחה בידו, ועי' ארחות רבינו"ח עמוד ר"כ שמרן הקה"י היה אומר בקשה זו מתחילתה עם הש"ץ, ועי' מטה אפרים סימן תקצ"ב ס"ב, שמתחיל הש"ץ לנגן היה עם פיפיות והוא תפלה הש"ץ אך נהגו כשמגיע הש"ץ ואתה מן השמים תשיגו כו' הצבור אומרים ג"כ עמו ואין למחות בידם).

לומר היום הרת עולם בשמ"ע בלחש ברה"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, למי שנוהג לתקוע בתוך תפילת לחש, ומנהגם לומר היום הרת עולם בתפילת לחש אחר התקיעות, גם ברה"ה שחל בשבת, וכעת מתפלל אצל בני אשכנז שאין נוהגים כן, האם יאמר בתוך התפילה היום הרת עולם, והשיב רבינו, לכא"ה לא יאמר, (דעת נוטה ר"ה סי' תקפ"ד, ואף שדעת רבינו דבתוך התפילה אין חשש לא התגודדו כמו שהביא ששמע מתלמיד מרנא הח"ח שהכריע כן, וכן הביא מהנצ"ב במשיב דבר סי' י"ז, מ"מ כאן מעיקרא לא נהוג כן רק מחמת שתוקעים בתפילה, ולא במקום שאין תוקעין, ועי' מטה אפרים סימן תקצא סיף יג שכתב, וכשתוקעין בלחש אומרים היום הרת עולם גם בתפלת הלחש).

להקדים תוקעים למתפללים בתקיעות ביום ב'

נשאל רבינו זצ"ל, מי שאפשר לו להתפלל בראש השנה במנין של בני תורה המתפללים בכוונה, אך התוקע שם אינו מומחה, ותקיעותיו אינם מהודרות, או בביהכנ"ס אחר שהתקיעות שם עולות כהוגן ובהידור, והשיב רבינו, תקיעה דאורייתא ותפילה דרבנן, וכדאי' בגמ' ר"ה (ל"ד ב') ב' עיירות באחת תוקעין ובאחת מתפללין הולכין למקום שתוקעין.

ונשאל רבינו, מהו ביום שני של ר"ה שבו גם התקיעות דרבנן, והשיב רבינו, עיקרו דאורייתא, וכן מבואר במשנ"ב (סי' תקצ"ה סק"א) דקדימה לתוקעים הוא אפילו ביום שני שהתקיעות דרבנן, (דעת נוטה דיני ר"ה סי' תקס"ב ועי' מש"כ המשנ"ב שם סק"ג דאם באחת נמצא תוקע הגון אך המתפללים שם אינם הגונים ובאחת מתפללים הגונים והתוקע אינו הגון ילך למקום שהתוקע מומחה וכשר להתקוע מוציאו ידי חובתו משא"כ בתפלה אינו מוציאו ידי חובתו).

ובאמת גם להדעות שתפילה דרבנן מ"מ איכא קיום דאורייתא, עי' בס' תל תלפיות (סי' תמ"ב) דגם אם תפילה חיובה דרבנן יש בה קיום דאורייתא, וכמש"כ בחי' הגר"ח מברסקי על הרמב"ם הלכות תפילה (פ"ד ה"א) ובעמק ברכה דיני נ"כ (סי' א'), ומ"מ חיוב דאורייתא עדיף, ויל"ע אם תפילה ברה"ה אינה בכלל תפילה בעת צרה, אמנם רבינו השיבני דגם בעת צרה סגי בתפילה אחת, ובשם מרן הגרי"ז מובא שגם התקיעות ברה"ה הוא ענין תפילה כמו שאומרים "שומע קול שופר ומאזין תרועה". והרמב"ן (ס"ה"מ שרש ה') למד חיוב תפילה בעת צרה ממה שכתוב (בהעלותך ז') וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם, וכן הרמב"ן, והיא מצוה על כל צרה וצרה שתבא על הצבור לצעוק לפניו בתפלה ובתרועה, ונמצא דגם השופר מכלל התפילה, ויש בזה יש קיום תפילה לפני ולפנים, וד"ז שייך גם ביום ב' שהחיוב דרבנן, דינש בו עכ"פ קיום מה"ת.

אמירת שלום עליכם ברה"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, האם בליל ר"ה שחל בשבת שרים שלום עליכם ככל שבת, והשיב, יש מנהגים בזה, (דעת נוטה ר"ה תשובה רי"ג, ובתשובות הגר"ח שם עמוד תשע"ח השיב רבינו דברה"ה שחל בשבת אפשר לומר לומר שלום עליכם וכן לומר זמירות שבת שרגילים לומר בכל שבת ואי"צ למעט משום אימת הדין), ונשאל רבינו אם אומרים ריבון העולמים, ומברכים הבנים, והשיב, איני יודע אצלנו לא נהגו כלל בזה, והביא רבינו מש"כ המטה אפרים (סימן תקפ"ג ס"א) אחר התפלה נפטרין לבתיהם לשלום, ומברכין הבנים שיזכו להכתב ולהחתם לחיים טובים. ואם חל בשבת אומרים שלום עליכם עד צאתכם לשלום בנעימה ובשמחת הלב אך לא בשירה וזמרה כשאר ימות השנה כי הוא יום שספרי חיים נפתחים וספרי מתים פתוחים וצריך להיות ירא וחרד, מאימת הדין. גם אין לומר פיוט אומר בשבחין.

שלום זכר ברה"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל בענין עשיית שלום זכר האם יש להמנע מלעשותו כשחל ר"ה בשבת, שהרי כתב המטה אפרים (סימן תקצ"ו ס"ה) דאם יש ברית מילה ויש שהות ביום מצוה שילכו שמה הסנדק והמוהלים ובעלי כיבודין לעשות שמה קידוש ולאכול כזית מפת כסנין כי סעודת מצוה היא. אבל אין עושים סעודה ממש שלא יא להקל ראש בקדושת היום וגם כי בשאר יום טוב נהגו שלא לעשות סעודת ברית מילה, וא"כ אולי יש להמנע מסעודת שלום זכור שלא יבאו לקלות ראש, והשיב רבינו, יכול לעשות, (דעת נוטה דיני ר"ה סי' רנ"א, דרק בסעודה ממש יש חשש לקלות ראש שמשחקין בסעודה אבל כאן יאמר ק"ש וד"ת ויטעמו מעט ויכנסו ויצאו).

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 – שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 – שלוחה 4310

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל"

חשיפה!

מכתב מיוחד בכתב יד ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בתשובה והדרכה לשאלות שנשאל ע"י נכדו של מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל
בענין הכנסת ספר תורה

בס"ד

הו"כ מרן שליט"א

נתבקשתי ע"י מו"ז מרן הגאון רבי מיכל יהודה שליט"א לשאול קמי מרן שליט"א, היות שבס"ד מסיים לכתוב ס"ת ומניחו בביתו, ורוצה להעמיד כספת להניח שם הס"ת, ורצונו גם שיוכל להשתמש בכספת לדברי הדיוט, היינו להניח שם כספים. האם שייך או צריך לעשות תנאי על כך, וא"כ באיזה אופן יועיל.

מו"ז שליט"א ביקש ממני להשיג עבורו פרי חדש וכן תפרתי עבורו בגד חדש לברכת שהחיינו, שרוצה לצאת בזה ולברך בעת מצות סיום הכתיבה. מתי הזמן הרצוי לברכה האם מיד שנגמר הכתיבה של האות האחרונה או בסעודת המצוה שלאחריה.

מו"ז שליט"א רוצה לעשות את סיום כתיבת האותיות והסעודה באופן צנוע בתוך הבית, האם יש ענין לרקוד גם בבית באבוקות של אש כפי המנהג ברחובה של עיר, וכן האם יש איזה מנהגים שראוי לנהוג במעמד זה.

בהדרת כבוד

יוסף שלמה קורלנסקי

להלן תמלול הכתב יד:
מש"כ בשם מו"ר שליט"א כמה שאלות
אכתוב הנלענ"ד ומו"ר שליט"א יראה אם זה נכון
א. לכאול אם מתנה בעדים שאין מיוחד לס"ת אינו נאסר
ב. כיון דקי"ל אומן קונה בשבח כלי א"כ כשמוסר הספר לבעליו אז מקיים
המצווה ואז יש לברך שהחיינו
ג. אצל החזו"א כשסיים הספר לא רקדו באבוקות רק עשה סעודה צנועה
בביתו
ד. ברכת מז"ט למרן על סיום הס"ת יזכה להאריך ימים ושנים על ממלכתו